

Т. А. Сутюшев

М. О. Єрмошин

ВІДПОВІДНІСТЬ РОЗВИТКУ СИСТЕМ ОЗБРОЄННЯ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ КОНЦЕПЦІЯМ ЗАСТОСУВАННЯ СИЛ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ЯК ОДИН ІЗ ПРИНЦИПІВ РОЗВИТКУ ВОЄННОЇ ТЕОРІЇ

Розглянуто розвиток двох складових воєнної теорії – теорії воєнного мистецтва і теорії озброєння та техніки. На історичних прикладах збройних конфліктів зіставлено ступінь відповідності розвитку цих складових в учасників конфліктів з результатами цих конфліктів. Зазначену відповідність подано як один із принципів розвитку воєнної теорії. Окремо, стосовно України наведено приклади спроб реалізації цього принципу у різні історичні періоди. З урахуванням воєнно-політичної ситуації, що складається як усередині, так і навколо України, висловлено судження про виправданість певного домінантного впливу процесу розроблення концепцій застосування сил безпеки і оборони на тенденції розвитку озброєння та військової техніки.

Ключові слова: принцип розвитку воєнної теорії, розвиток систем озброєння та військової техніки, концепції застосування військ (сил).

Постановка проблеми. Нещодавно керівництвом Збройних Сил (ЗС) України були організовані та проведені дві наукові конференції: перша – науково-технічна “Створення та модернізація озброєння і військової техніки в сучасних умовах” [1], друга – Міжнародна науково-практична конференція “Спільні дії військових формувань і правоохоронних органів держави: проблеми та перспективи” [2]. Ці конференції зібрали кілька сотень безпосередніх учасників. На першу конференцію було подано понад 300 тез доповідей, на другу – дещо менше ніж 500. Короткий аналіз змісту близько 800 тез доповідей виявив, що у наведеному широкому переліку практично немає матеріалів, які демонструють пряму націленість розробок озброєння та військової техніки на реалізацію конкретних сучасних військових концепцій застосування військ (сил). Це дає підстави для складання уявлення про наявність певної проблеми у вигляді недостатньої відповідності намагань розробників і виробників систем озброєння та військової техніки (СОВТ) щодо потреб військового керівництва, яке відповідає за розробку і реалізацію сучасних військових концепцій. Така ситуація не сприяє розробленню й апробації нових положень

воєнної теорії, насамперед, таких її складових, як теорія воєнного мистецтва і теорія озброєння та техніки. На сьогодні з достатньою впевненістю можна констатувати, що у розробників СОВТ недостатнє уявлення не тільки про тенденції розвитку вітчизняних концепцій застосування військ (сил), але й про місце, роль та завдання у реалізації зазначених концепцій того чи іншого зразка, який вони розробляють. Недостатність такого уявлення, крім усього іншого, ускладнює формування обґрунтованих перспектив розвитку установ-розробників СОВТ.

Таку ситуацію частково можна пояснити ігноруванням і недостатньою вивченістю позитивного досвіду держав, які виходили переможцями у збройних конфліктах саме завдяки відповідності наявних СОВТ військовим концепціям, які ці держави реалізовували. Певною мірою ситуація, яка склалася, можна також пояснити правовою недосконалістю взаємодії розробників військових концепцій, замовників СОВТ та їх розробників і виробників, що у деяких випадках призводить до прийняття на озброєння зразків без чіткого обґрунтування їх місця, ролі та завдань у реалізації конкретних військових концепцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання розвитку складових воєнної науки досліджуються зазвичай після завершення знакових збройних конфліктів на підставі їх результатів. Найчастіше аналізуються військові концепції, що їх намагалися реалізувати сторони конфлікту, та СОВТ, які вони застосовували. У більшості випадків аналіз, на жаль, проводиться без розгляду попереднього розвитку цих складових воєнної науки, а саме теорії воєнного мистецтва, теорії озброєння та їх діалектичного взаємного розвитку. Значною мірою це стосується достатньо авторитетних періодичних видань (зокрема, публікації [3, 4]), меншою – окремих видань (оглядів) за авторством відомих воєначальників та оглядачів, наприклад [5, 6].

Слід зауважити, що питання обґрунтування випереджувального розвитку тієї чи іншої складової воєнної науки як основи досягнення переваги у конфлікті авторами іноді взагалі не вивчається.

У вітчизняній практиці питання взаємного розвитку концепцій застосування військ (сил) та СОВТ розглядаються доволі загально. Водночас вони частково вирішуються на підставі визначених негативних факторів, які стоять на заваді виконанню державних завдань у військовій (у тому числі військово-технічній) сфері [7, 8]. У певному обсязі це проводиться під час оборонних оглядів, що у подальшому частково відображується у стратегічних оборонних бюлетенях та у періодичних виданнях (наприклад, у [9, 10]).

Разом із тим слід зазначити, що у виданнях з військових наук не приділяється достатньої уваги розгляду історичних прикладів відповідності розвитку теорії воєнного мистецтва та теорії озброєння як одного з принципів розвитку воєнної теорії, що значною мірою сприяє досягненню успіху у збройних конфліктах саме тими його сторонами, які його неухильно дотримуються.

На сьогодні у наукових виданнях з військової тематики також недостатньо висвітлюються проблеми побудови механізму взаємодії розробників військових концепцій, апарату замовників СОВТ, а також їх розробників та виробників. У нинішній час необхідно підкреслити особливу актуальність цієї проблеми у сфері забезпечення внутрішньої воєнної безпеки держави.

Щодо керівних юридичних документів стосовно розроблення і модернізації СОВТ (наприклад [11, 12, 13]), то в них принцип відповідності, який обговорюється у цій статті, на жаль, не актуалізується.

Метою статті є викладення позиції стосовно відповідності розвитку СОВТ концепціям застосування військ (сил) як одного із принципів розвитку воєнної теорії на підставі історичних прикладів його застосування за результатами міжнародних збройних конфліктів, а також накопиченого вітчизняного досвіду зі спроб реалізації зазначеного принципу.

Виклад основного матеріалу. Розвиток теорії озброєння та військової техніки, а також теорії воєнного мистецтва, як і інших складових воєнної науки, має відбуватися у щільному взаємозв'язку з додержанням принципу відповідності. У більшості збройних конфліктів успіху досягала та сторона, яка дотримувалася цього принципу у процесі розвитку систем озброєння та військової техніки і відповідних військових концепцій. Наведемо кілька прикладів.

У 1982 р. у Південній Атлантиці виник англо-аргентинський збройний конфлікт за володіння Фолклендськими (Мальвінськими) островами. За підсумками конфлікту Великій Британії вдалося зберегти контроль над цими островами. Досягненню такого результату значною мірою сприяла відповідність СОВТ, які були застосовані Великою Британією, її концепції застосування обмеженого контингенту сил у віддаленому районі із забезпеченням його ізоляції у повітрі та на морі. Слід зазначити, що успішна реалізація концепції ізоляції операційного району змусила керівництво Аргентини повернути у ході конфлікту свій флот на материк. Розроблена урядом і військовим керівництвом Великої Британії окрема концепція перекидання та розгортання у достатньо короткий строк (25-30 діб) сил і засобів у район островів за рахунок можливостей військово-морських сил та цивільного флоту цілком себе виправдала. Сучасні на той період літаки вертикального зльоту та посадки ("Си Харієр", "Харієр-QR.3") та вертольоти (типу "Лінкс"), які були доставлені переобладнаним контейнеровозом "Атлантик конвеєр", а також понад 5 тисяч військовослужбовців, доставлених пасажирськими лайнерами "Канберра", "Куїн Елізабет-II", відіграли суттєву роль у

досягненні перемоги Великої Британії у конфлікті. Її успіху також сприяла відповідність застосованих СОВТ військовій концепції сумісного застосування сил спеціальних операцій і сил авіації та флоту.

У 80-х роках минулого сторіччя у США була розроблена, а у 1991 р. у ході війни у районі Перської затоки успішно апробована концепція “Повітряно-наземна операція” (ПНО). Цьому успіху сприяв застосований у воєнних діях перелік новітніх СОВТ, насамперед, зразків високоточної зброї (ВТЗ), автоматизованих систем управління (АСУ) військами. Високоточна зброя являла собою ключовий елемент розвідувально-ударних комплексів (РУК) та розвідувально-вогневих комплексів (РВК). Ключова ідея концепції ПНО – “боротьба з другими ешелонами” з розподілом території на зони бойового впливу та зони потенційної загрози – підтвердила свою дієвість. Коаліція багатонаціональних сил успішно реалізувала як повітряно-наступальну, так і наземно-наступальну фази операції. Розроблені та випробувані під час війни зразки СОВТ дали змогу реалізувати певні положення ПНО, а саме “єдине поле бою”, “поширене поле бою”, “глибоке вогневе ураження” упродовж усіх трьох етапів наземно-наступальної фази операції, зокрема в ході: вогневого ураження на всю глибину багатоешелонної оборони противника; висадки аеромобільних десантів на стиках його ешелонів по глибині; фронтального наступу наземного угруповання військ. Реалізована концепція ПНО і застосовані новітні зразки СОВТ розроблялися практично паралельно. На їх створення і виробництво було витрачено близько 10-15 років.

У 1999 р. коаліційним угрупованням НАТО проти Союзної Республіки Югославія (СРЮ) була проведена повітряно-наступальна операція як частина концепції ПНО, у ході якої були застосовані вдосконалені після війни у районі Перської затоки зразки ВТЗ. Наземно-наступальну операцію з певних причин провести не вдалося. У цілому фінал воєнних дій проти СРЮ виявив певну невідповідність можливостей СОВТ формам застосування сил коаліції. Водночас СРЮ продемонструвала у воєнному відношенні достатню відповідність розробленої концепції протидії проведеній модернізації частини СОВТ. Успішна реалізація одного з концептуальних положень застосування Югославської народної армії (ЮНА), а саме максимальне використання маневрових можливостей її сил та можливостей

модернізованих СОВТ, дала змогу зберегти практично весь їх потенціал у період повітряно-наступальної операції коаліційного угруповання НАТО. Крім того слід зазначити успішність реалізації концептуального положення щодо зосередження основних зусиль ЮНА і грамотної побудови оборони на вирішальному Куманівському напрямку із застосуванням модернізованих СОВТ, а також інженерних загороджень. Це змусило керівництво коаліційного угруповання відмовитися від проведення наземної операції, щоб уникнути можливих неприйнятних втрат.

Зауважимо, що із середини 90-х років у США інтенсивно розроблялася нова концепція “Всеохоплююча операція”, ефективно, за програмою “Маневри Луїзіани” практично досліджувалися її положення на базі 4-ї механізованої дивізії та проводилися випробування нових зразків СОВТ. У подальшому, у 2003 р. у ході війни в Іраку без масштабної фази повітряно-наступальної операції, угрупованнями США та Великої Британії на Євфратському і Тигрському напрямках було зроблено спроби реалізувати нову форму наземних наступальних дій, яку можна було позначити як “тактика просування дивізійних колон”. Ця тактика дала кілька збоїв, які певною мірою, можливо, були пов’язані з її частковою невідповідністю розробленим до цієї кампанії СОВТ. Надалі у ході спроб реалізації розроблених форм підтримання миру в Іраку більш-менш успішно були випробувані СОВТ, створені за технологіями “Страйкер”. На той час йшла послідовна реалізація концепції “Армія нового типу”. Формування з’єднань сухопутних військ перехідного типу у форматі “Страйкер” являли собою практичне втілення одного з напрямків зазначеної концепції згідно з програмою, розробленою до 2030 р. Метою цієї програми був перехід до структури сухопутних військ нового типу. Відповідно до неї утворювалися якісно нові з’єднання, здатні швидко розгортатися й ефективно виконувати різні за метою і характером завдання у будь-якому регіоні світу, як у бойовій обстановці, так і в мирний час. Передбачалося, що розгортання бригад перехідного типу не повинно було перевищувати 96 год [3]. Згідно із зазначеною вище концепцією розроблялися нові форми і способи застосування військ (сил) з урахуванням можливостей нових зразків СОВТ, які створювалися і випробовувалися практично паралельно. Ці процеси відбувалися

у руслі реалізації концептуальних документів Комітету начальників штабів збройних сил США “Єдина перспектива-2010” (“Joint Vision-2010”) та “Єдина перспектива-2020” (“Joint Vision-2020”), які передбачали суттєве реформування збройних сил і закладали нові положення їх застосування, у тому числі й у межах оперативного мистецтва.

Реальне оцінювання бойових можливостей першої створеної механізованої бригади у форматі “Страйкер” передбачалося провести після виконання завдань зі стабілізації обстановки в Іраку, де вона була розгорнута у січні 2004 р. На сьогодні важко без прийняттого переліку (системи) показників та критеріїв дати об’єктивну оцінку виконанню завдань зі стабілізації обстановки, і тим більше, оцінку можливостей зазначеної концепції під час ведення бойових дій в умовах безпосереднього зіткнення з добре озброєним противником. Водночас сам процес розвитку концепції застосування формувань СВ нового типу і процес розвитку (створення) нових зразків СОВТ під цю концепцію можна в цілому розглядати як достатньо переконливий приклад реалізації принципу відповідності розвитку цих двох складових воєнної теорії.

Одним із прикладів певної несумісності концепції застосування коаліційного угруповання і засобів, які воно використовує, демонструє розпочата в Афганістані ще у 2001 р. операція “Непохитна свобода”. У цій операції спостерігалися спроби реалізації окремих положень концепції “Всеохоплююча операція”. Високогірський ландшафт значної території країни, обмежені можливості аеромобільних засобів західних зразків, недостатня кількість прийнятних для тих гірських та кліматичних умов вертольотів радянських зразків (типу Мі-8МТ), які успішно використовувалися у складі Обмеженого контингенту Радянських військ в Афганістані у 80-х роках минулого століття, низький рівень соціальної підтримки з боку місцевого населення, триваючий наркотрафік не давали змоги досягнути мети операції. Під контролем сил коаліції перебуває менша частина території країни. Для порівняння буде доцільним нагадати про достатню відповідність модернізованих для умов Афганістану радянських зразків авіаційної і сухопутної техніки вимогам військових концепцій у вигляді комплексів послідовних операцій, які достатньо успішно реалізувало радянське та

афганське командування свого часу у цій країні.

Що стосується сучасних міжнародних збройних конфліктів, то принцип відповідності розвитку СОВТ концепції застосування військ (сил) достатньо переконливо продемонструвала Російська Федерація (РФ) у Сирії. Створений у РФ перелік СОВТ у вигляді сучасних РУК та РВК дав змогу достатньо успішно реалізувати концепцію сумісного застосування повітряно-космічних сил та сил спеціальних операцій.

Якщо говорити про Україну стосовно відповідності розвитку СОВТ концепціям застосування військ (сил), то достатньо вдалим є приклад відповідності створеної на рубежі ХХ–ХХІ ст. концепції передових сил оборони сучасним ще на той період модернізованим зразкам СОВТ радянських часів, що перебували на озброєнні у вигляді окремих елементів РУК, РВК та видових АСУ. Надалі у зв’язку з відмовленням від окремих зразків ракетного озброєння та дальньої авіації концепція сил передової оборони втратила свою реалістичність.

Слід зауважити, що поряд із процесом модернізації в Україні практично не припиняли спроби проектування та виробництва нових зразків СОВТ. Ці процеси мали свої особливості. Їх фінансування найчастіше здійснювалося за залишковим принципом, що із цієї та інших причин, зазвичай, призводило до їх невиправданого затягування за часом. Проектування і виробництво нових зразків певною мірою було зорієнтовано на іноземного замовника, без чіткого прив’язування до тих чи інших конкретних концепцій застосування військ (сил) та уявлення про місце, роль та завдання у них цих зразків. Саме цими особливостями характеризувалися процеси розроблення і створення таких зразків, як наприклад, військово-транспортний літак Ан-70, середній танк Т-84 (“Нота”), бронетранспортер для доставляння піхоти до поля бою (за першим позначенням) БТР-4. Після відмови від концепції “Передових сил оборони” як підтвердження затягування з розробленням нових зразків СОВТ доцільним буде навести приклад, пов’язаний з проектуванням багатофункціонального ракетного комплексу (БФРК) “Сапсан”. Цей БФРК задумувався і розглядався як засіб неядерного стримування у збройних протистояннях.

Проектування комплексу “Сапсан” у КБ “Південне” імені М. К. Янгеля та підготовка до його виробництва на машинобудівному заводі імені А. М. Макарова (“Южмаш”) за кошторисом потребувало \$400 млн. Наприклад, створення близького за характеристиками російського оперативно-тактичного комплексу “Іскандер” за даними ЗМІ обійшлося приблизно в \$1 млрд. Успіх у створенні БФРК “Сапсан” частково, крім іншого, міг би сприяти вирішенню проблеми, пов’язаної з вичерпанням технічного ресурсу оперативно-тактичного комплексу “Точка-У”. Тобто розроблення комплексу “Сапсан”, навіть із цих приводів, було б рентабельним та актуальним. Проте з багатьох причин процес розроблення цього комплексу через кілька років був практично згорнутий. Зауважимо, що в ході цього затягнутого процесу розробниками і потенційним замовником не декларувалася прив’язаність БФРК “Сапсан” до конкретних оперативно-тактичних та оперативних концепцій застосування військ (сил). Ними не наводилися переконливі аргументи щодо доцільності використання його можливостей у ході реалізації конкретних концепцій оперативно-тактичного та оперативного рівнів. Не позначалися його місце, роль та завдання у різних варіантах побудови дій. Слід зазначити, що у ті роки розроблення відповідних концепцій проводилося повільно, і в цілому не було жорстких вимог щодо розвитку вітчизняного оперативного мистецтва. В офіційних документах, виданих у час, коли було задумано цей комплекс, наприклад, у Стратегічному оборонному бюлетені України на період до 2015 року (Біла книга України, що була видана у 2004 р. за результатами першого оборонного огляду), Постанові Кабінету Міністрів України від 19.09.2005 р. “Про державну програму розвитку озброєння та військової техніки на період до 2009 року”, про доцільність розроблення актуальних для України концепцій застосування військ (сил) і розроблення під них відповідних зразків СОВТ мови практично не йшлося.

На цей час щодо створення вітчизняних концепцій застосування військ (сил) бачиться доцільним розробити систему операцій Об’єднаних сил з використанням окремих положень, розроблених раніше, ключових ідей реагування на загрози у формах превентивного стримування, випереджувальних дій, оперативного скоювання та ін. Безумовно, вдосконалення зазначених форм передбачає

розроблення (модернізацію) відповідних зразків СОВТ. У цьому випадку також вбачається за доцільне скорегувати систему операцій ЗС України і, можливо, розробити систему форм оперативного застосування військ (сил) за участі Національної гвардії України. Створена система операцій Об’єднаних сил має надавати можливість формувати на її базі комплекс послідовних операцій для адекватного реагування сил безпеки і оборони держави на будь-яку форму реалізації як зовнішніх, так і внутрішніх воєнних загроз. Вирішенню цього завдання значною мірою сприятиме оборонний огляд. Його результати також будуть сприяти обґрунтованому визначенню шляхів розвитку СОВТ хоча б на найближчу перспективу. При цьому слід зважати на те, що створення концепцій оперативного рівня та відповідних СОВТ у розвинутих у воєнному відношенні країнах займає до 10-15 років.

З урахуванням приблизно такого ж періоду успішного існування створених нових концепцій застосування військ (сил) та відповідних їм зразків СОВТ, як продуктів наукових розробок у межах двох зазначених складових воєнної теорії, можна говорити про певну циклічність їх розвитку. Ця циклічність буде зберігатися за умов відповідності. Саме таку відповідність можна подавати як одне з положень розвитку цих складових воєнної теорії. Зауважимо, що основні положення будь-якої теорії позначаються як принципи. У нашому випадку йдеться про принцип відповідності розвитку. Очевидно, такий принцип можна поширити й на інші складові воєнної теорії. Водночас слід зазначити, що цикли розвитку окремих складових воєнної теорії можуть достатньо розрізнятися з огляду на різний вплив на них певних чинників. Як приклад можна навести вплив такого чинника як політичний курс держави на розвиток теорії будівництва збройних сил, теорії військового виховання та навчання, теорії воєнної економіки.

Знову повертаючись до України, зауважимо, що сучасний розвиток вітчизняного воєнного мистецтва перебуває під впливом деяких суттєвих факторів. Один із них пов’язаний з намаганнями України вступити до НАТО з достатньою невизначеністю місця, ролі та завдань Збройних Сил України у складі цього Альянсу і відсутністю відповідної військової концепції застосування ЗС України. Іншим істотним фактором є невирішеність конфлікту

на сході України. Відсутність чіткого уявлення про можливість його вирішення воєнним шляхом обумовлюється незавершеністю теоретичного оформлення концепції, яку намагаються реалізувати Об'єднані сили.

На сході України триває збройне протистояння сторін, у ході якого достатньо часто на тих чи інших ділянках лінії розмежування виникає вогневе протиборство. На сьогодні форма дій української сторони офіційно подається як операція Об'єднаних сил (ООС). Будь-яка операція повинна мати чітке визначення мети (наприклад, розгром угруповання противника, витиснення його з території, яку він контролює, примушення його здатися у результаті оточення тощо). Офіційно у відкритих джерелах інформації мета ООС чітко й однозначно не позначається. Деякі фахівці враховують, що метою цієї операції може бути оперативне скоювання. На сьогодні цей термін у чинних документах практично не вживається. Ознаки оперативного скоювання, яке, очевидно, має бути пов'язано із замислом ООС (що теж чітко не декларується), визначити достатньо складно, тим більш без однозначного обґрунтованого уявлення про наміри протидіючої сторони. Тепер, якщо говорити про показники ООС, то для неї, як і для будь-якої операції, необхідно мати на увазі, насамперед, такий показник, як тривалість операції (на цей час про нього складно будь-що конкретно сказати), темп операції у будь-якому вираженні, ризики операції та ін. З урахуванням хроніки ООС важко сьогодні говорити й про таку ознаку операції, як намагання поліпшити у своїх інтересах оперативну конфігурацію з метою наближення до бажаного фіналу воєнної кампанії на сході України в цілому. У зв'язку з наведеним, якщо характеризувати форму дій на сході, то можна зазначити, що вона більш притаманна бойовим діям, а з урахуванням їх позиційності ці дії слід позначати як позиційні бойові дії. Через відсутність теоретичного обґрунтування концепції ООС на сьогодні складно визначити відповідні СОВТ, які потрібні для її реалізації. Тому підстав говорити про принцип відповідності у цьому випадку немає. Суттєвим фактором є також евентуальна загроза внутрішній воєнній безпеці України з урахуванням наявності в Україні радикально налаштованих сил, а також нелегальної зброї у кількості кількох мільйонів, а також її власників. У зв'язку із цим розроблення

відповідних концепцій забезпечення внутрішньої воєнної безпеки зі складовими стримування внутрішньої воєнної загрози, а також ліквідації внутрішньої воєнної загрози у разі її реалізації є актуальною теоретичною проблемою застосування сил сектору безпеки держави. Розроблення для сил безпеки (насамперед, Національної гвардії України) комплексу СОВТ за принципом відповідності концепції їх застосування залишається на сьогодні проблемним питанням. Розвиток концепції внутрішньої воєнної безпеки держави (як однієї із складових воєнної безпеки держави) з акцентуванням на збереженні, насамперед, суспільної безпеки повинен мати домінуючий вплив на розвиток відповідних СОВТ, необхідних для реалізації зазначеної концепції.

Слід зауважити, що на сьогодні вбачається раціональним створення зразків СОВТ, прийнятних для використання як силами безпеки, наприклад, для ведення стабілізаційних дій, так і силами оборони для виконання профільних для них завдань. Прикладом у цьому напрямку може бути реалізована свого часу у США програма створення бойових броньованих машин типу "Страйкер". Для України, де не можна виключати реалізацію загроз її внутрішній воєнній безпеці, такий підхід є актуальним. Вимоги для створення відповідних СОВТ значною мірою будуть визначатися концепціями застосування саме сил сектору безпеки держави.

У зв'язку з викладеним, з урахуванням воєнно-політичної обстановки, яка існує в Україні та складається навколо неї, наразі фахівці у сфері воєнної теорії мають визначити власну вітчизняну позицію стосовно розвитку цієї теорії і, насамперед, двох її складових: теорії воєнного мистецтва та теорії озброєння і техніки.

Напрямок подальших досліджень у зазначеній сфері буде визначення відповідностей розвитку інших складових воєнної теорії.

Висновки

1. Аналіз збройних конфліктів свідчить, що успіху досягає, зазвичай, та сторона конфлікту, що застосовує системи озброєння та військової техніки, прийнятні для військових концепцій, які вона реалізовувала у конфлікті.

2. Відповідність розвитку теорії озброєння і військової техніки розвитку теорії воєнного мистецтва можна розглядати як один із принципів розвитку воєнної теорії.

3. Успішний приклад реалізації зазначеного вище принципу у розвитку вітчизняної воєнної теорії враховувався під час розроблення військової концепції передових сил оборони. Її розроблення проводилося незалежно від зовнішнього впливу і базувалося на реальних можливостях СОВТ, якими були оснащені того часу Збройні Сили України. Удосконалення цієї концепції передбачало модернізацію ключових СОВТ для реалізації розробленої концепції передових сил оборони. Усе це було прикладом реалізації принципу відповідності з домінуючим впливом розвитку теорії воєнного мистецтва на розвиток теорії озброєння і військової техніки шляхом цільової модернізації її існуючих ключових зразків.

4. На цей час у зв'язку з існуванням еventуальної загрози внутрішній воєнній безпеці України стає актуальним розроблення концепції її забезпечення. Розроблення теоретичних основ відповідного комплексу спеціальних і військових концепцій сил сектору безпеки держави має бути домінуючим за впливом на розвиток теорії озброєння і техніки для оснащення зазначених сил.

Перелік джерел посилання

1. Створення та модернізація озброєння і військової техніки в сучасних умовах : зб. XIX наук.-техн. конф. Чернігів : ДНДІ випробувань і сертифікації озброєння та військ. техніки, 2019. 312 с.

2. Спільні дії військових формувань і правоохоронних органів держави: проблеми і перспективи : зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. Одеса : Військова акад., 2019. 479 с.

3. Владимиров В. Формирование механизированных бригад “Страйкер” в Сухопутных войсках США. *Зарубежное военное обозрение*. 2004. № 6. С. 30–36.

4. Кравченко А. Ю., Хованов Д. Г. Методический подход к оценке готовности технологий создания перспективных образцов вооружения, военной и специальной техники. *Военная мысль*. 2014. № 8. С. 37–44.

5. Кларк Уэсли К. Как победить в современной войне : пер. с англ. Москва : Альпина Бизнес Букс, 2004. 240 с.

6. Михайлов А. Иракский капкан. Москва : Яуза, Эксмо, 2004. 544 с.

7. Воєнно-технічна політика України: проблеми формування і реалізації в умовах кризових явищ та ресурсних обмежень / І. В. Павловський та ін. *Озброєння та військова техніка*. Київ : ЦНДІ ОБТ ЗСУ. 2017. № 3 (15). С. 3–7.

8. Лапицький С. В., Зубарев О. В., Свергунов О. О. Системний аналіз та оцінка ефективності систем розвитку науки і технологій при реалізації науково-технічної складової військово-технічної політики держави. *Озброєння та військова техніка*. Київ : ЦНДІ ЗСУ. 2020. № 1 (25). С. 3–11.

9. Стратегічний оборонний бюлетень України : Указ Президента України № 240/2016 від 06.06.2016 р. URL: <http://www.president.gov.ua/dokuments/240216-20137> (дата звернення: 03.03.2020).

10. Павловський І. В. Стратегічний оборонний бюлетень України – правова основа реформування Збройних сил і вдосконалення військово-технічної політики України (перебіг виконання, завдання на майбутнє, труднощі). *Наука і оборона*. 2018. № 2. С. 11–21.

11. Державна програма розвитку Збройних сил України на період до 2020 року : офіц. сайт Міністерства оборони України. URL: http://mil.gov.ua/content/oboron-plan/22017-06-16_National-program-2020_uk/pdf (дата звернення: 10.11.2019).

12. Про схвалення Основних напрямків розвитку ОБТ на довгостроковий період : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 398-р. від 14.06.2017 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/lows/show/398-2017-%D1%80> (дата звернення: 10.11.2019).

13. Деякі питання розвитку критичних технологій у сфері виробництва озброєння та військової техніки : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 600-р. від 30.08.2017 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/lows/show/600-2017-%D1%80> (дата звернення: 10.11.2019).

Стаття надійшла до редакції 05.08.2020 р.

УДК 355.02

Т. А. Сутюшев, М. А. Ермошин

**СООТВЕТСТВИЕ РАЗВИТИЯ СИСТЕМ ВООРУЖЕНИЯ И ВОЕННОЙ ТЕХНИКИ
КОНЦЕПЦИЯМ ПРИМЕНЕНИЯ СИЛ БЕЗОПАСНОСТИ И ОБОРОНЫ КАК ОДИН ИЗ
ПРИНЦИПОВ РАЗВИТИЯ ВОЕННОЙ ТЕОРИИ**

Рассмотрено развитие составляющих военной теории – теории военного искусства и теории вооружения и техники. На исторических примерах вооруженных конфликтов сопоставлена степень соответствия развития этих составляющих у участников конфликтов с результатами этих конфликтов. Данное соответствие представлено как один из принципов развития военной теории. Что касается Украины, отдельно приведены примеры попыток реализации этого принципа в разные исторические периоды. С учетом военно-политической ситуации, которая складывается как внутри, так и вокруг страны. Изложено суждение об оправданности определенного доминантного влияния процесса разработки концепций применения сил безопасности и обороны на тенденции развития вооружения и военной техники.

Ключевые слова: *принцип развития военной теории, развитие систем вооружения и военной техники, концепции применения войск (сил).*

UDC 355.02

T. Sutushev, M. Ermoshin

**COMPLIANCE DEVELOPMENT OF WEAPON SYSTEMS AND MILITARY EQUIPMENT
WITH THE CONCEPTS OF THE USE OF SECURITY FORCES AS ONE OF THE PRINCIPLES
OF THE DEVELOPMENT OF MILITARY THEORY**

The questions of the relationship and correspondence of the development of two components of military theory: theory of military art and theory of weapons and equipment are considered. On the historical examples of Falklands War in 1982, the 1991 Gulf War, air offensive operation of the NATO coalition group against the Socialist Federal Republic of Yugoslavia in 1999, Operation Enduring Freedom launched in 2001 by a multinational group in Afghanistan, wars in Iraq in 2001, ongoing armed conflict in the Syrian Arab Republic, compliance degree of development of the designated components of military theory of the participants in the conflicts with the results of these armed conflicts is compared.

The correspondence between the development of the theory of weapons and the technology of the development of the theory of military art is presented by the authors of this article as one of the principles of the development of military theory. The cited historical examples of armed conflicts of the last forty years, to a large extent, indicate that success in conflicts is achieved by the side in which military concepts of the use of troops (forces) developed and implemented during the conflict corresponded to the level of development of the theory of weapons and military equipment. In other words, the capabilities of weapons and equipment systems involved in the conflict met the requirements of the use concepts of troops (forces) implemented during the conflict, namely the inherent forms and methods of using certain military formations.

Separately, with regard to Ukraine, examples of attempts to implement the above principle in different historical periods are presented, taking into account the military and historical situation that is developing in and around Ukraine, a judgment is made about the justification of a certain dominant impact of the

process of developing concepts of the use of security and defense on the development trends of weapons and equipment.

Keywords: *development principle of military theory, the development of weapons systems and military equipment, concept of using troops (forces).*

Сутюшев Тахір Анварович – кандидат військових наук, доцент, провідний науковий співробітник науково-дослідного центру службово-бойової діяльності НГУ Національної академії Національної гвардії України
<https://orcid.org/0000-0002-1964-7483>

Єрмошин Михайло Олександрович – доктор військових наук, професор, професор кафедри тактики зенітно-ракетних військ Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба
<https://orcid.org/0000-0003-3148-9489>